

Johanneksen evankeliumin selitys 51
 Joh. 18:25-40

Pilatus kuulustelee Jeesusta

Edellisellä kerralla tässä Johanneksen evankeliumin selityksessä käsitelimme sitä, kuinka Jeesus vangittiin. Hänet vietiin ensi alustavaan kuulemiseen entisen ylipapin Hannaksen luo. Siinä vaiheessa Pietari oli Hannaksen talon pihalla ja kielsi Jeesuksen ensimmäisen kerran. Alustava kuuleminen ei tuottanut tulosta ja Hannas lähetti Jeesuksen köysissä vävypoikansa Kaifaksen kuultavaksi. Kaifas oli tuolloin virallinen ylipappi, vaikka kulissien takana appiukko ilmeisesti piteli epävirallisia ohjaksia. Nyt kuitenkin tarvittiin virallisuutta, ja siksi Jeesus lähetettiin ensin Kaifaksen ja sitten roomalaisen maaherran, Pontius Pilatuksen eteen.

Pietari kieltää taas Jeesuksen

Ennen kuin Johanneksen evankeliumi alkaa puhua Jeesuksen ja Pilatuksen kohtaamisesta, tapaamme jälleen Pietarin hiilivalkealla. Aiemmin olemme kuulleet, kuinka hän Hannaksen pihassa kielsi olevansa Jeesuksen opetuslapsi, kun palvelustyttö sitä häneltä kysyi.

Simon Pietari seisoi lämmittelemässä. Miehet sanoivat hänelle: "Et kai sinäkin ole hänen opetuslapsiaan?" "En ole", Pietari kielsi (Joh. 18:25).

Samalla tavalla kuin aiemmin, palvelustyttö Pietarille tekemässä kysymyksessä, sanamuoto on sellainen, että siihen odotetaan kielteistä vastausta: "Et kai sinäkin ole hänen opetuslapsiaan." Taas Pietari lipsauttaa ikään kuin puolihuolimattomasti: "En ole". Kysyjät ovat joitain Hannaksen pihalla seisoskelleita miehiä, joko talon palvelusväkeä tai niitä ylipappien komennossa olleita "turvallisuuspoliisin" miehiä, jotka olivat roomalaisille sotilaille vahvistettuina käyneet pidättämässä Jeesuksen.

Mutta muuan ylipapin palvelija, sen miehen sukulainen, jolta Pietari oli lyönyt korvan irti, sanoi hänelle: "Kyllä minä näin sinut siellä puutarhassa hänen seurassaan." Pietari kielsi taas, ja samassa lauloi kukko (Joh. 18:26-27).

Nyt kysyjällä on pelissä kovemmat panokset saada tietää Pietarin henkilöllisyys. Hän on sen Malkhos –nimisen palvelijan sukulainen, jolta Pietari oli lyönyt miekalla korvan irti. Nyt kysymys ei ole muotoa "Et kai sinäkin - -" vaan se on suora väite: "Kyllä minä näin sinut siellä puutarhassa hänen seurassaan."

Nyt Pietari kielsi kolmannen kerran tuntevansa Jeesuksen. Tämänhän Jeesus oli jäähyväisateriaalla ennustanut, kun Pietari oli uhonnut olevansa valmis kuolemaan hänen puolestaan. Silloin Jeesus oli sanonut hänelle:

"Sinäkö annat henkesi minun puolestani? Totisesti, totisesti: ennen kuin kukko laulaa, sinä kolme kertaa kiellät minut." (Joh. 13:38)

Mielenkiintoista on se, että Johanneksen evankeliumissa ei lainkaan mainita sitä muitten evankeliumien kertomaa asiaa, että tuossa hetkessä Pietari tajuaa tehneensä väärin tai katuu tai että Jeesus katsoo häneen. Vertailukohdaksi voi katsoa vaikkapa Matteuksen evankeliumista kohdan 26:75 tai Luukkaalta 22:62 tai Markukselta 14:72.

Pietari alkoi sadatella ja vannoi: "Minä en tunne sitä miestä, josta te puhutte."
Samassa kukko lauloi, toisen kerran. Pietari muisti, mitä Jeesus oli hänelle sanonut: "Ennen kuin kukko kahdesti laulaa, sinä kolmesti kiellät minut." Hän puhkesi itkuun (Mark. 14:72)

Miksi Johannes jättää kertomatta tällaisesta koskettavasta yksityiskohdasta? Vaikea sanoa. Syitä voi olla monia. Ehkä hän ajatteli, että kertomuksen teho on voimakkaampi, kun tuollainen yleisessä tiedossa ollut tapahtuma jätetään tässä mainitsematta. Se antaa Johanneksen kertomuksessa erityistä pontta Jeesuksen ja Pietarin myöhemmälle kohtaamiselle luvussa 21. Siellähän Jeesus kysyy Pietarilta kolmeen kertaan: "Simon, Johanneksen poika, rakastatko minua?" Taustalla tuossa on ilman muuta se, että Pietari oli kieltänyt Jeesuksen.

Jeesus Pilatuksen palatsissa

Kaifaksen luota Jeesus vietiin maaherran palatsiin (18:28).

On mielenkiintoista, että Johanneksen kertomuksessa Jeesuksen virallinen kuulustelu ylipappi Kaifaksen ja juutalaisten korkeimman neuvoston eli Sanhedrinin edessä mainitaan näin lyhyesti. Vertailukohdaksi voidaan ottaa Luukkaan evankeliumin luku 22, jossa kuulustelua Kaifaksen ja Sanhedrinin edessä kuvataan kuuden jakeen verran (Luuk 22:66-71). Matteuksen evankeliumissa tätä kuvataan vielä pitempään, luvun 26 jakeissa 57-66 ja luvun 27 jakeissa 1-2. Toisaalta Matteus, Markus ja Luukas eivät mainitse lainkaan, että aivan aluksi Jeesus vietiin Hannaksen eteen ja vasta sitten Kaifaksen ja suuren neuvoston eteen.

Mistä tällainen eroavaisuus johtuu? Varmaankin siitä jo todetusta asiasta, että evankelistoilla oli käytössään erilaisia lähteitä. Evankeliumithan kirjoitettiin kirjoiksi vasta 30 – 70 vuotta niiden kuvaamien tapahtumien jälkeen. Silloin ei ollut enää täysin tarkkaa tietoa tapahtumien kulusta, vaan kirjoittajat joutuivat tukeutumaan suullisena perimätietona säilyneisiin silminnäkijätodisteisiin. Ja niitä oli epäilemättä hieman erilaisia.

Johanneksen kertomus mainitsee Kaifaksen luona tapahtuneen kuulustelun vain yhdellä lauseella ja siirtyy sitten suoraan Pontius Pilatuksen palatsiin. Tämä on tietenkin hieman outoa, sillä Kaifaksen luona Jeesus todettiin syylliseksi kuolemaan.

Oli varhainen aamu. Juutalaiset eivät itse menneet palatsiin sisälle, etteivät saastuisi vaan voisivat syödä pääsiäisaterian. Niinpä Pilatus tuli ulos heidän luokseen ja kysyi: "Mistä te syytätte tätä miestä?" (Joh. 18:28-29)

Roomalaisen maaherran palatsin paikka Jerusalemissa ei ole ihan varma. Hänen pääpaikkansa oli Välimeren rannikolla, Kesareassa. Käydessään Jerusalemissa hän asusti joko ns. Antonian linnassa, joka oli temppelivuoren pohjoispuolella, tai sitten Herodeksen palatsissa, joka oli lännempänä, nykyisen Jaffa-portin luona. Mikä on sinun käsityksesi, Teuvo?

Jeesusta Pilatuksen luo oli viemässä myös joitain korkea-arvoisia juutalaisia uskonnollisia johtajia, varmaankin Sanhedrinin jäseniä, jotka olivat varmistamassa, että Pilatus saisi Jeesuksesta heidän kannaltaan oikean käsityksen. He eivät kuitenkaan halunneet mennä Pilatuksen asumukseen sisälle; ehkä sen vuoksi, että juutalaisten käsityksen mukaan pakanat hautasivat vainajiaan talojensa alle, ja sellaisessa paikassa oleskelu tuotti heidän sääntöjensä mukaan roiman epäpyhyden viikon ajaksi.

Mikä on syytös?

Mutta Pilatus oli kohtelias ja tuli ulos palatsistaan kohtaamaan Jeesuksen syyttäjiä ja kysyi: "Mistä te syytätte tätä miestä?"

He vastasivat: "Jos hän ei olisi rikollinen, emme luovuttaisi häntä sinulle." "Pitäkää itse hänet", Pilatus sanoi, "ja tuomitkaa hänet oman lakinne mukaan." Mutta juutalaiset sanoivat: "Meidän ei ole lupa tuomita ketään kuolemaan." Näin tapahtui, jotta Jeesuksen sanat kävisivät toteen. Hän oli aiemmin ilmaissut, millainen tulisi olemaan hänen kuolemansa (Joh. 18:30-32).

Juutalaiset kansanjohtajat olivat luultavasti hämmästyneitä siitä, kun Pilatus kysyi, että mistä Jeesusta syytettiin. Ehkä he luulivat, että maaherran mukaan juttu oli selvä; olihan hän antanut heille komennossaan olevia roomalaisia sotilaita avustamaan Jeesuksen pidättämisessä. Ja nyt maaherra kysyikin: "Mistä te syytätte tätä miestä?" Ei kai Pilatus aikonut ruveta uutta oikeudenkäyntiä pitämään?

Jeesuksen tuomion syy oli loppujen lopuksi teologinen: kansanjohtajien mielestä hän oli pilkannut Jumalaa, kun oli tehnyt itsensä Jumalan veroiseksi. Kansanjohtajat tiesivät, että sellainen syytös ei olisi Pilatuksen mielestä riittävä mihinkään kunnolliseen rangaistukseen. Siksi he eivät esittäneet mitään yksityiskohtaista syytöstä, vaan totesivat yleisesti, että Jeesus on "pahantekijä" (*kakon poioon*).

Pilatus ei halunnut olla tekemisissä juutalaisten sisäisten kiistojen kanssa. Siksi hän olisi halunnut antaa Jeesuksen takaisin juutalaisten johtomiehille, heidän tuomittavakseen. Se ei kuitenkaan heille käynyt, koska he halusivat Jeesuksen hengiltä, eikä juutalaisten rajallinen itsehallinto riittänyt sellaisen rangaistuksen antamiseen.

Jeesus siis joutui roomalaisten tuomittavaksi. Juutalaiset eivät ristiinnaulinneet, mutta roomalaiset langettivat orjille ja kapinoitsijoille sellaisia tuomioita. Siksi Jeesuksen piti joutua roomalaisten tuomittavaksi. Olihan hän itse ennustanut, että hänet ”korotettaisiin maasta” (Joh. 12:32) eli riristiinnaulittaisiin.

Oletko sinä juutalaisten kuningas?

Pilatus meni takaisin palatsiin, käski tuoda Jeesuksen eteensä ja kysyi häneltä: "Oletko sinä juutalaisten kuningas?" Jeesus vastasi: "Itsekö sinä niin ajattelet, vai ovatko muut sanoneet minusta niin?" Pilatus sanoi: "Olenko minä mikään juutalainen? Oma kansasi ja ylipapit sinut ovat minulle luovuttaneet. Mitä sinä olet tehnyt?" (Joh. 18:33-35)

Pilatuksen kysymys ”Oletko sinä juutalaisten kuningas” oli ilmeisesti ihmettelevä ja epäuskoinen. Jeesus oli nöyrän ja kurjan ja hakatun oloinen. Jatkosta myös selviää, että Pilatus piti Jeesusta viattomana ja siis myös harmittomana. Ei hän pitänyt todennäköisenä, että Jeesuksella olisi oikeita haluja kuninkaaksi.

Miksi Jeesus vastasi kysymyksellä: "Itsekö sinä niin ajattelet, vai ovatko muut sanoneet minusta niin?" Ehkä siksi, että Pilatuksen vastaus ratkaisisi mitä Jeesus vastaisi kysymykseen siitä, että oliko hän juutalaisten kuningas. Jos Pilatus olisi sanonut, että hän itse ajatteli Jeesuksen olevan juutalaisten kuningas, silloin vastaus olisi: ”En ole”. Jeesus ei nimittäin halunnut olla haastamassa roomalaisten miehitysherruutta. Mutta jos Pilatus olisi vastannut, että juutalaiset kansanjohtajat olivat sanoneet Jeesuksen olevan juutalaisten kuningas, silloin ”kuninkuus” tarkoittaisi Messias – kuningasta. Ja sellainenhan Jeesus oli, joten vastaus olisi ollut ”Kyllä olen”.

Pilatus ei kuitenkaan vastannut, vaan kysyi suoraan. ”Mitä sinä olet tehnyt?” Sillä asian saisi selville.

Jeesus vastasi: "Minun kuninkuuteni ei ole tästä maailmasta. Jos se kuuluisi tähän maailmaan, minun mieheni olisivat taistelleet, etten joutuisi juutalaisten käsiin. Mutta minun kuninkuuteni ei ole peräisin täältä." (Joh. 18:36)

Jeesuksen vastaus on, että hän ei ole poliittinen kuningas. Siksi hänen kuninkuutensa ei ole ”tästä maailmasta”. Tässä maailmassa kunikaat hallitsevat vallalla ja loppujen lopuksi aseilla ja väkivallalla. Jeesus ei ole tällainen kuningas. Tästä osoituksena on sekin, että hänen miehensä eivät pidätystilanteessa taistelleet. (Mitä nyt Pietari yhden miekansivalluksen verran, ja siitäkin Jeesus häntä torui).

Totuudesta todistaja

"Sinä siis kuitenkin olet kuningas?" Pilatus sanoi. Jeesus vastasi: "Itse sinä sanot, että olen kuningas. Sitä varten minä olen syntynyt ja sitä varten tullut tähän maailmaan, että todistaisin totuuden puolesta. Jokainen, joka on totuudesta, kuulee minua." (Joh. 18:37).

Kun Pilatus sanoi, että Jeesus siis sittenkin on kuningas, Jeesus vastasi tähän, että nuo olivat Pilatuksen omia sanoja. Hän, Jeesus, ei olisi itse kuvannut olemustaan ja tehtäväänsä sanomalla, että on kuningas. Itse hän kuvasi itseään sanomalla, että on syntynyt tähän maailmaan "todistamaan totuuden puolesta."

Näinhän Jeesus oli itsestään opettanut jo aiemmin: "Minä olen tie, totuus ja elämä. Ei kukaan tule Isän luokse muuten kuin minun kauttani." Jeesus on totuus, koska hän on Jumalan Sana, jolla kaikki on luotu. Siksi hän voi viedä ihmisen syvimmän totuuden, Jumalan itsensä yhteyteen.

Pilatus ei tällaista ymmärtänyt. Hän oli sivistynyt roomalainen, ja tuon ajan sivistyneet roomalaiset olivat kyynistä porukkaa. He olivat joutuneet pettymään kaikkiin uskontoihin ja filosofioihin. Heidän totuutensa oli valta ja voima, ja siitä on erittäin helppo havaita, ettei se ole mikään kovin kummoinen totuus. Se kestää vain niin kauan, että voimakkaampi vallantavoittelija tekee vallankaappauksen.

Tässä Pilatus on hyvin lähellä nykyistä postmodernia ihmistä ja hänen ajatteluaan. Tänä postmodernina aikakautena kaikki totuutena esiintyvät väitteet ovat paljastuneet ideologioiksi eli valtapeleiksi, jolla yritetään saada valtaa omalle porukalle ja painaa alas toisia porukoita. Mitään lopullista totuutta ei siis ole.

Jokin vastaava ajattelutapa on myös Pilatuksen seuraavan repliikin takana.

"Mitä on totuus?" kysyi Pilatus (Joh. 18:38).